

ТМ	Г. XXIII	Бр. 3-4	Стр. 193 - 201	Ниш	јул - децембар	1999.
----	----------	---------	----------------	-----	----------------	-------

UDK 371.13-057.164:007+316.776-057.164(083.94)

Претходно саопштење

Милутин Ђорђевић

Примљено: 17.12.1999.

Филозофски факултет
Ниш

ИНФОРМИСАНОСТ АСИСТЕНТА ПРИПРАВНИКА О ПОЗИВУ УНИВЕРЗИТЕТСКОГ НАСТАВНИКА

Rezi me

Информисаност о позиву наставника је малог истраживања. Посебно је малог истраживања информисаност о позиву универзитетског наставника. Истраживање, које је урађено у оквиру пројекта Дакти-ко усавршавање универзитетских сарадника (14Т17/11), показало је да су универзитетски сарадници - асистенти приправници озањавали "универзитетски наставник" непотпуно информисани. Посебно малог познати вредности и карактеристике наставничког позива. Информације које имају добијене су од својих (универзитетских) наставника. Тако је се показало да асистенти приправници у наставничком позиву посебно цене могућности рада самостално, креативност и зрачавана у различитим видовима науко-истраживачке делатности, и новачјске могућности и друго. Не мари много то овај позив није довољно друштвено вреднован и материјално валоризован.

Кључне речи: универзитетски сарадници, информисаност, вредности и карактеристике наставничког позива, наставна делатност, науко-истраживачка делатност.

1. Увод

По теорији комуникације информација има прворазредни значај у функцији у политици, друштвеном и приватном животу. Данас се често чује: "Вено величанство информација". Она је полазиште и значајна одредница успеха, рада, и успеха.

utol i ko zna-ajni ja i pl odonosni ja ukol i ko je potpuni ja i se-
l ekti vni ja, nadasve pravovremena: ko je br` e, odnosno pre i ma,
poseduje, jo{ br` e kori sti i opl o|uje.

Probl em i zna-aj i nformi sanosti asi stenata pri pravni -
ka o pozi vu uni verzi tetskog nastavni ka treba vi deti u tom
kontekstu i zna-ewu, pa je s pravom ovo tematsko podru-je na-
u-nog i stra` i vawa dobi lo posebno mesto u ukupnom korpusu
projektovanog ci qa i zadataka.

I nformi sanost o pozi vu (u konkretnom sl u-aju, o pozi vu
uni verzi tetskog nastavni ka) je savremen dru{ tveni , pedago-
{ ki i psi hol o{ ki probl em, koji se kao zahtev mawe ili vi { e
ostvaruje u kont i nui tet et u - od osnovne do uni verzi tetske nas-
tave, naravno u razli -i tim obl i ci ma i postupci ma profes i -
onal ne ori jentaci je i profes i onal nog usmeravawa dece i ml a-
di h. Na ` al ost, dru{ tvena bri ga i bri ga vaspi tno-obrazovni h
i drugi h i nsti tuci ja na ovom podru-ju gotovo da su potpuno
i zostale. Probl em postaje jo{ ve}i i slo` eniji u na{ i m
usl ovi ma sveop{ teg si roma{ tva, kada u i zboru pozi va, odnosno
u pri premama za wegov i zbor presudnu ul ogu i maju soci jal ni i
mat eri jal ni fakt ori . To usl ovqava te{ ko}e i di l eme ml a-
di h, vrl o -esto se rasi pa wi hova energi ja, zanemaruju odgovara-
ju}a i interesovawa, ` ege i sposobnosti . Sve to, daqe, umawuje
ukupnu dru{ tvenu produkc i ju kroz i zgubqeno vreme u produ` e-
nom u-ewu, jo{ vi { e u -ekawu na zapo{ qavawe.

I stra` uju}i ovaj probl em pri kupi li smo konkretne poda-
tke o stavovi ma, mi { qewu i saznawi ma uni verzi tetski h sarad-
ni ka (asi stenta pri pravni ka) koji su se opredel ili za pozi v
nastavni ka na uni verzi tetu.

2. Rezul tati i stra` i vawa i di skusi ja

1. I nformi sanost asi stenta pri pravni ka o pozi vu
nastavni ka pre dol aska na fakul tet . Rezul tati dobi jeni u i s-
tra` i vawu su svakako i ndi kati vni .

Tabela 1.

Asi stenti pri pravni ci i wi hova i nformi sanost o
pozi vu uni verzi tet skog nastavni ka

I zbori	pol				Ukupno	
	mu{ ki		` enski		br.	%
	br.	%	br.	%		
dovoqna	51	43,97	42	42,86	94	43,52
del i mi ~na	58	50,00	51	52,04	109	50,46
ni kakva	7	6,03	5	5,10	13	6,02
ukupno	116	100,00	98	100,00	216	100,00

Kao što se može vidjeti, čak 50,46% ispitanika pri pravničkoj studiji samo su delimično upoznati sa mestom, ulogom i zadacima univerzitetskog nastavnika. Samo 6,02% nije imalo nikakve informacije. Iako je taj broj relativno mali, on je svakako nudi kativan negativni smisao. U svim tim pojedinačnim slučajevima, sigurno iz različitih razloga, što se "grihom u jagode". Podaci o razlikama među polovima pokazuju da su u svakom od izbora te razlike bile gotovo zanemarive.

2. Informisanost ispitanika o uslovima studiranja pre upisa na postdiplomske studije. I podaci o informisanosti ispitanika o uslovima studiranja pre upisa postdiplomske studije potvrđuju njihovu nedovoljnu informisanost.

Tabela 2.

Informisanost o uslovima studiranja pre upisa postdiplomske studije

Izbori	pol				Ukupno	
	muški		ženski			
	br.	%	br.	%	br.	%
dovoljna	67	57,76	53	54,64	120	55,81
delimično	43	37,07	40	41,24	84	39,07
nikakva	6	5,17	4	4,12	11	5,12
ukupno	116	1,00	97	100,00	215	100,00

Veliki je broj ispitanika koji su bili ili delimično informisani (39,07) ili uopšte nisu znali šta ih očekuje (5,12%) kada su upisali uslove pod kojima će da napredovati (planovi i programi, složenost i težina zahteva, režim studija, raspored nastavnih predmeta sa predavačima i vežbama, ispiti, kolokviji i drugo). Problem je utoliko složeniji i aktuelniji kada se ima u vidu i weni ca da uslovi studiranja, odnosno u-ewa, bitno utiču na efikasnost ukupnog rada i napredovanja pojedinačno i u celini. Ovde svakako treba imati u vidu i prostorne i materijalno-tehničke uslove za rad i u-ewe, koji se na početku gotovo potpuno gube iz vida, a koji kasnije i te kako mogu biti i podsticaj ili nepremostivate koja u savlaštavaju programske materije.

3. Izvor informacija o pozivima univerzitetskog nastavnika. U ispitaniku su navedena četiri konkretna izvora i peti pod "ostalim", mada je taj broj mogao biti i veći radi boje distinkcije.

Tabela 3.

Izvor informacija o pozivi univerzitetskog nastavnika

Izbori	pol				Ukupno	
	muški		ženski			
	br.	%	br.	%	br.	%
nastavnika fakulteta	86	74,14	75	77,32	161	74,88
kollega	6	5,17	4	4,12	10	4,65
roditelja	10	8,62	9	9,28	19	8,84
preko časopisa	5	4,31	4	4,12	9	4,19
ostalo	9	7,76	5	5,15	16	7,44
ukupno	116	100,00	97	100,00	215	100,00

Većina ispitanika pri pozivu (74,88) odgovorili su da su neophodne informacije dobili od nastavnika fakulteta u toku osnovnih postdiplomskih studija. Može se pretpostaviti da je, pre svega, na osnovnim studijama, kao što to praksa pokazuje, dolazi do prve upoznavanja najvrednijih i najspособnijih studenata i da su pojedini univerzitetski nastavnici tada podsticali i usmeravali njihov rad prema određenim naučnim disciplinama i područjima u različitim oblicima grupnog i individualnog (istraživačkog) rada.

Daleko je, međutim, manje onih koji su kao odgovarajući izvor imali svoje roditelje (8,84%), a još manje oni koji su se sa ovim upoznavali preko pisanih izvora (stručnih i stova, časopisa i drugo). Ovde treba navesti gotovo otkrivajući podatak da je najmanje ispitanika (2,74%) iz stratuma koji su roditelji radnici po zanimanju.

Razlike među polovima i ovde su zanemarive.

4. Poznavanje karakteristika poziva. U okviru ove tematske celine predloženo je pet važnih karakteristika:

1. težina poslova,
2. uslovi za napredovanje,
3. plate,
4. naučne obaveze, i
5. nastavne obaveze

(Ove obaveze rangirane su u tri stepena poznavanja).

Složenost i težinu poslova i zadataka nastavnika na univerzitetu smatra da dobro poznaje 58,96 ispitanika pri pozivu. Saradnici su nešto više informisani (64,91%) od saradnika (52,08%). Samo pitawe, odnosno, izbor, ali i dati odgovori, mogu se uzeti kao određena aproksimacija, i majući u

vi du wi hovo dotada{ we i skustvo i mogu}nosti objekti vni jeg gl edawa na ovu di menzi ju nastavni kovog rada, pogotovu ako se i maju u vi du ve} godi nama sve izra`eni je te{ ko}e na{ eg osi roma{ enog dru{ tva i i zrati to si roma{ nog uni verzi teta.

Tabel a 4.

Asi stenti pri pravni ci i poznavawe pozi va

I zbori	Te` i na posl ova		Usl ovi za napredovawe		Pl ate		Nau-ne obaveze		Nastavne obaveze	
	br.	%	br.	%	br.	%	br.	%	br.	%
ni malo	5	2,36	14	6,57	40	18,96	4	1,89	5	2,36
dovoqno	82	38,68	104	48,83	94	44,95	86	40,57	44	20,75
dobro	125	58,96	95	44,60	77	36,49	122	57,55	163	76,89
ukupno	212	100,00	213	100,00	211	100,00	212	100,00	212	100,00

Usl ove za napredovawe i ukupnu afi rmaci ju (I i -nu, radnu, pedago{ ku, nau-nu i , pre svega, dru{ tvenu) dobro poznaje mawe od pol ovi ne asi stenata pri pravni ka (44,60%), al i ni je zanemarqi v broj i oni h i spi tani ka koji te usl ove uop{ te ne poznaju (6,57%). Napredovawe, u smi slu svekoli ke I i -ne i dru{ tvene afi rmaci je pojedina, i zuzetno je zna-ajan moti v, ne samo za opredeqi vawe i i zbor pozi va, ve} i za ostvari vawe odgovaraju}eg konti nui teta u tom napredovawu. To je, uostal om, konstanta u ni zu zakonski h i dru{ tveni h obaveza uni verzi tetski h nastavni ka. Na uni verzi tetu mo` e da ostane i opstane samo onaj nastavni k koji u -i tavom svom radnom veku uporedo radi i u-i , i stra` uje i stvara; nastavni k, dakl e, koji se i skazuje i kao *homo faber* i kao *homo kreator*. Od te -i weni ce bi trebal o da pol azi svaki budu}i postdi pl omac, i zato je ovaj broj (14) i spi tani ka sa negati vni m predznakom podatak za konkretne anal i ze i konkretan rad na ovom podru-ju.

I i -na pri mawa asi stenti pri pravni ci ne pri pi suju grupi pri marni h moti va u i zboru pozi va i daqi rad nastavni ka. To je, pak, o-eki vana -i weni ca. Uni verzi tet je deo obrazovawa, a obrazovawe, odnosno prosvetni rad u cel i ni , gotovo ni kada kod nas ni je bi o dovoqno materi jal no vrednovan, posebno rad u vi sokom { kol stvu. Podatak da je o pl atama uni verzi tetski h nastavni ka dobro i nformi sano samo 36,49% asi stenata pri pravni ka to potvr|uje. I i -na pri mawa uni verzi tetski h nastavni ka, posebno saradni ka, su ve} dugi ni z godi na, i u grupi prosvetni h radni ka, dal eko najmawa, { to je u suprotnosti sa sl o` eno{ }u i te` i nom rada koji obavqaju, posebno sa i zuzetnom dru{ tvenom odgovorno{ }u nastavne i nau-ne del atnosti . To je jedan od zna-ajni h razl oga { to je najve}i odl i v nau-ni h

radnika (odlazak u inostranstvo) ba{ i z redova nau-nog podmladka. U vezi s tim je bilo dosta re~i, rasprave koje se godinama ponavljaju, katkad i palijativno poku{avaju da re{e. Re{ewa su, me|uti m, i zostajala. Sve to izazivalo je posledice, koje su iz dana u dan sve ve}e i sve bolnije, kako za mlade, tako i za na{e dru{tvo u celini.

Nau-ne i nastavne obaveze univerzitetskoinastavnika asistentima su poznate u dostavi sokom procentu (57,55%, odnosno 76,89%). Moglo bi se re}i da je "prirodno" {to asistenti pripravnici tvrde da vi{e poznaju nastavne od nau-noistra`iva-kih obaveza, i maju}i u vidu svekoliku praksu na osnovnim studijama. Nau-no-istra`iva-ki rad studenata u razli~itim vidovima njihove partiicipacije vi{e je i zuzetak nego pravilo, i ako se, s pravom, o jednom takvom zahtevu govori i kada je re~ o u-enici ma osnovne {kole. Nastavne obaveze su tretirane kao celina, a trebalo bi (u nekom daqem i stra`ivau) znati {ta i spitanici misle, znaju, o obrazovau i vaspitau kao integralnim komponentama nastavnog rada; koliko je u sredjoj {koli i na osnovnim studijama bilo obrazovau, a koliko vaspitau; koliko je bila prisutna psiholo{ka dimenzija u-ewa u formalnim grupama i u samostalnom radu; kakva je bila organizacija nastavnog (predavau) i prakti~nog rada (ve`-bawa i drugo) u pojedini m nastavnim sistemima i organizacionim modelima. Sve u svemu, trebalo bi znati {ta asistenti pripravnici ne samo znaju, ve} i {ta ne znaju, a trebalo bi da znaju, o organizovau savremene nastave na univerzitetu. Tada bi, uvereni smo, ovaj procenat (76,89%) bio mavi i u su{tini objektiivniji.

5. Dru{tvene i druge vrednosti nastavni~kog poziva i njihov rang. Grupapitauo vrednostima nastavni~kog poziva na univerzitetu i njihov rang u odnosu na zna~aj, jedan je od va`nijih indikatora za razumevawe problema koji je i stra`ivan. Ponu|eni su slede}i i zbori kao osnovne vrednosti:

1. ugled profesije,
2. dru{tveni i materijalni polo`aj,
3. ve}e mogu}nosti samostalnog i spojavau i samoinicijative u nastavnom i nau-nom radu, i
4. rad samadi ma.

Analiza podataka pokazuje da su najbolje vrednovana dva i zbora:

1. ve}e mogu}nosti samostalnosti i samoinicijative u nastavnom i nau-nom radu - srednaw vrednost 4,318, dakle, i znad proseka, i

2. rad sa mladi ma - sredwa vrednost 4,089, tako |e, i znad proseka.

Tabela 5.

Dru{ t vene i druge vrednosti i nastavni -kog poziva i wi hov rang.

Rangi rawe pojedini h vrednosti nastavni -kog poziva	Ugl ed profesije		Materi - jal ni pol o` aj		Ve}a sam-ostal nost. u radu		Omogu}uje napredo-vawe		Rad sa mladi ma		Ne{ to drugo	
	br.	%			br.	%	br.	%	br.	%	br.	%
1.	13	6,16	108	51,92	7	3,32	5	2,37	13	6,10	27	24,19
2.	47	22,27	50	24,04	20	9,48	29	13,74	18	8,45	18	16,07
3.	47	22,27	19	9,13	31	14,69	44	20,85	41	19,25	11	9,82
4.	45	21,33	2	0,96	41	19,43	64	30,33	48	22,54	6	5,36
5.	30	14,22	17	8,17	65	30,81	39	18,48	51	23,94	10	8,93
6.	29	13,74	12	5,77	47	22,27	30	14,22	42	19,72	40	35,71
Ukupno	211	100,0	208	100,0	211	100,0	211	100,0	213	100,0	112	100,0

Tabela 6.

Rang - ukupni pokazateqi

Ukupni statisti -ki pokazateqi	ukupno				
	Ugl ed profesije	Materi - jal ni pol o` aj	Ve}a sam-ostal nost. u radu	Omogu}uje napredo-vawe	Rad sa mladi ma
sr. vr.	3,481	2,067	4,318	3,915	4,089
n	216	208	211	211	213
SD	1,555	1,521	1,390	1,314	1,453

Ne treba posebno i sticati kol i ko su za ukupan nastavni i nau-ni rad na uni verzi tetu zna-ajni ba{ ovakvi stavovi, odnosno, vrednosti. Sasvi m je, opet, prirodno { to su na drugoj strani (kao pandam) vrednosti materijal nog (i dru{ tvenog) pol o` aja i mal e najni ` i rang, odnosno, najmawu sredwu vrednost (2,067). Zanimi qi vo je da je ugl ed profesije kao posebna vrednost bila gotovo podjednako raspore|ena od najni ` eg do najvi - { eg ranga. Ve}i na je, i pak, mi { qewa da je taj ugl ed dosta nizak, i maju}i verovatno u vi du stvarno materijal no stawe, sagledano preko li -nih dohodaka i materijal nih i zdataka za nastavno-nau-ni rad (51,20%). Odredba "omogu}uje napredovawe" je u grani cama prose-nih vrednosti i sa najni ` om standardnom devijacijom. U anal izi podataka koji su dobi jeni u odnosu na pol ove nema statisti -ki zna-ajnih razli ka, pa i ste ni smo posebno ni prezentovali.

3. Zaključak

1. Informisanost asistenta pri pravnicima o poziciji univerzitetskog nastavnika pred dolaskom na fakultet i upis na postdiplomske studije nije zadovoljavajuća, pa bi to u daljem radu trebalo da bude (povećana) briga, pre svega, univerzitetskih nastavnika.

2. Pored općeg zahteva da informisanost univerzitetskih saradnika bude u celini mnogo (i ra) potpunija, izdvojeni su i neki posebni: blagovremeno upoznavanje sa nastavnim planovima i programima, rešim studija, uslovi studiranja, mogućnosti zapošljavanja i daljeg napredovanja.

3. Istrazivanje je pokazalo da asistenti pri pravnicima osnovni izvor informisanja u licu svojih nastavnika. To je dobro, ali nije dovoljno, posebno kada je reč o mogućnosti prezentacije i konsultacije pojedinih pisanih (informativnih) materijala i odgovaranja profesionalnog rada na tom području.

4. Prezentacijom i analizom podataka o poznavanju karakteristika pozicija univerzitetskog nastavnika i vrednosti nastavnikove pozicije uopšte, uopšte je pozitivna društvena orijentacija i pozitivni odnos prema izrazito značajnim društvenim i radnim kvalitetima, kao što su samostalnost i rad samostalno. Ovde se još mogu dodati i vrednosti kreativnog i naučno-istraživačkog rada, što ovaj pozitivni posebno ceni i prihvata. Obrnuto, u uslovi kada je siromašno sve više naša sudbina dobro je što budući mladi nastavnici i naučnici nisu skloni preferiranju vrednosti materijalnih (i društvenih) polućaja, ali to ne znači da se i dalje treba zadovoljavati siromašnim društvenim i još siromašnijim univerzitetom.

Milutin Đorđević, Niš

JUNIOR ASSISTANTS' ACQUAINTANCE WITH THE VOCATION "UNIVERSITY TEACHER"

Summary

Level of information on the teachers' vocation has been poorly investigated so far. Level of information on the vocation "university teacher" has been given even less attention. A research carried out within the project *Didactic Advanced Training of the University Junior Teaching Staff* (14T17/11) has revealed that the members of the university junior teaching staff - junior assistants - are insufficiently informed about the vocation "university teacher". Their knowledge of the values and characteristics of the teachers' vocation is particularly poor. The information they possess was given to them by their (university) teachers. As it has been revealed, what junior assistants particularly appreciate in this vocation is the opportunity to work with young people, independence, creativity of expression in various forms of research endeavors, possibilities of innovation, etc. They do not care much for the fact that this vocation is not sufficiently socially validated and financially valorized.

Key words: university junior teaching staff, level of information, values and characteristics of teachers' vocation, teaching, research activities.